

پژوهشکده

جامعه پژوهی و برنامه‌ریزی المیزان

تأسیس ۱۳۷۰

دارای مجوز رسمی از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

مجموعه

کتاب‌های جامعه پژوهی

۱۱

مبانی جامعه‌شناسی

«اصول، مبانی و مسایل اجتماعی»

دکتر سیف اله سیف الاهی

ناشر:

مؤسسه انتشارات جامعه پژوهان سینا

• سوشناسه:

عنوان و نام پدیدآور: مبانی جامعه‌شناسی اصول، مبانی و مسایل اجتماعی / سیف‌اله سیف‌اللهی: [برای] پژوهشکده جامعه‌پژوهی و

برنامه‌ریزی المیزان

وضعیت ویراست: [ویراست ۲]

مشخصات نشر: تهران، جامعه پژوهان سینا، ۱۳۸۸

مشخصات ظاهری: ۳۲۳ ص

فروست: مجموعه کتاب‌های جامعه‌پژوهی؛ ۱۱

شابک: ۵۰۰۰۰ ریال ۹۷۸۹۶۴۹۰۰۳۳۷۵

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا

یادداشت: چاپ سوم

یادداشت کتابنامه: ص [۳۱۵]-۳۱۹

موضوع: جامعه‌شناسی

شناسه افزوده: پژوهشکده جامعه‌پژوهی و برنامه‌ریزی المیزان

رده بندی کنگره: ۱۳۸۶ ج ۲ ص ۹۴/ HM۴۳۵

رده بندی دیویی: ۳۰۷/۰۹۵۵

شماره کتابشناسی ملی: ۱۱۰۰۱۰۵

♦ شناسنامه کتاب

نام کتاب: جامعه‌شناسی: اصول، مبانی و مسایل اجتماعی

تألیف: دکتر سیف‌اله سیف‌اللهی

ناشو: مؤسسه انتشارات جامعه پژوهان سینا

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: چاپ سوم، ۱۳۸۸

قیمت: ۵۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۰۰۳۳-۷-۵ کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

نشانی: تهران، صادقیه، خیابان خسرو شمالی، خیابان حاجی آقا زاده، پلاک ۱۹

مؤسسه انتشارات جامعه پژوهان سینا

فاکس: ۴۴۲۳۱۹۰۶

تلفن بخش: ۴۴۲۳۱۹۰۴

کد پستی: ۱۴۵۱۶۹۳۵۶۱

صندوق پستی ۱۴۵۱۵/۷۵۳

نشانی پست الکترونیک: info@rped-almizan.org

پیشگفتار چاپ سوم

یکی از عمده مسایل و مباحث نظام آموزش عالی در جامعه ما، کم توجهی به نیازها و خواست های آموزشی نوجوانان، جوانان و سایر گروه های اجتماعی، از جمله دانشجویان دانشگاه ها، است. اکثر مطالب و مباحث آموزشی با ضرورت های جامعه و نیازهای افراد هماهنگی ندارند. پی آمد چنین روند و فرایندی است که افراد، از دریافت آگاهی های واقع بینانه ای از جامعه خود، جامعه جهانی و همین طور از نحوه مشارکت های اجتماعی در اداره امور جامعه ناتوان هستند.

با توجه به رویکرد یاد شده، و در جهت راهگشایی و راهبری بهینه، رهایی از وضع نامطلوب کنونی ضرورت دارد، صاحب نظران علوم اجتماعی، به ویژه صاحب نظران و محققان آموزش و پرورش، جامعه شناسان، مدیران و برنامه ریزان، با آگاهی از نیازها و خواست های جامعه و گروه های اجتماعی چنین خلایی را پر کنند تا زمینه های کسب تجربیات نظری، عملی و مهارت ها در محافل علمی و دانشگاهی فراهم شود.

کتاب حاضر، که چاپ دوم آن به پایان رسیده است، از چنین ویژگی برخوردار است. نویسنده کتاب سعی دارد با شیوه نوین با مخاطبان خود ارتباط فکری برقرار نموده و آنان را به آموزش مطالب و مباحث مربوط به جامعه خود و جامعه انسانی، در راستای هدف های آموزشی کتاب راغب گرداند و زمینه های کسب مباحث و مطالب نظری عمیق تری را در حوزه جامعه شناسی در مخاطبان فراهم سازد. امید است انتشار چاپ سوم کتاب برای خوانندگان گرامی مفید و مؤثر واقع شود. ان شاء الله...

فهرست

	عنوان
	سرآغاز
۱۷	مقدمه‌ای بر کتاب
۱۹-۲۰۱	کتاب اول: مباحث، اصول و مبانی جامعه‌شناسی
۲۱	بخش اول: چگونگی و چرایی پیدایش جامعه‌شناسی
۲۱	۱- ضرورت مطالعه جوامع انسانی
۲۲	۲- مطالعه سیر تکوینی اندیشه‌های اجتماعی و علل گسترش و انشعاب آن
۲۴	۳- شکل‌گیری اندیشه‌های اجتماعی در عهد باستان
۲۴	۳-۱- زمینه‌های اجتماعی - اقتصادی و فکری در عهد باستان
	۳-۲- شکل و محتوای اندیشه‌های اجتماعی در شرق: آمیختگی اندیشه‌های اجتماعی با اندیشه‌های مذهبی
۲۵	
۲۷	۳-۳- شکل و محتوای اندیشه‌های اجتماعی غرب
۲۸	۳-۳-۱- افلاطون: اندیشمند ذهن‌گرا
۲۹	۳-۳-۲- ارسطو: اندیشمند واقع‌گرا
۳۰	۳-۳-۳- آراء سوفسطائیان: اندیشمندان نسبی‌گرا
۳۱	۴- دگرگونی روند اندیشه‌های اجتماعی در قرون وسطی
۳۱	۴-۱- زمینه‌های اجتماعی - اقتصادی و فکری
۳۲	۴-۲- اندیشه‌های اجتماعی در غرب: آمیختگی اندیشه‌های مذهبی با اندیشه‌های اجتماعی
۳۴	۴-۳- اندیشه‌های اجتماعی در شرق در قرون وسطی: ظهور اسلام و گسترش اندیشه‌های اسلامی
۳۵	۴-۳-۱- بینش دینی - اجتماعی اهل نقل و روایت
۳۵	۴-۳-۲- بینش دینی - اجتماعی عقلیون یا عقل‌گرایان
۳۶	۴-۳-۳- بینش دینی - اجتماعی اهل تصوف، عرفان و اشراق
۳۶	۴-۳-۴- نمونه‌ای از صاحب‌نظران و اندیشمندان اجتماعی در شرق
۳۶	۴-۳-۴-۱- فارابی
۳۷	۴-۳-۴-۲- ابن‌خلدون

- ۲۷ ۵- انقلاب در اندیشه‌های اجتماعی و شکل‌گیری علوم اجتماعی در عصر جدید
- ۳۸ ۵-۱- زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی و فکری در اروپا
- ۴۰ ۵-۲- شکل‌گیری نظریه‌ها و مکاتب در علوم اجتماعی در غرب
- ۴۰ ۵-۲-۱- بیدایش و رشد نظریهٔ جغرافیاگرایی
- ۴۱ ۵-۲-۲- نظریهٔ زیست‌گرایی
- ۴۱ ۵-۲-۳- نظریهٔ روانشناختی
- ۴۲ ۵-۲-۴- نظریهٔ فلسفهٔ تاریخ
- ۴۲ ۵-۳- صاحب‌نظران علوم اجتماعی در این دوره
- ۴۳ ۵-۳-۱- توماس هایز
- ۴۳ ۵-۳-۲- جان لاک
- ۴۴ ۵-۳-۳- ژان ژاک روسو
- ۴۴ ۵-۳-۴- ویکو
- ۴۵ ۵-۳-۵- منتسکیو
- ۴۶ ۵-۳-۶- سن سیمون
- ۴۶ ۵-۴- روند و ماهیت دگرگونی اندیشه‌های اجتماعی در شرق در این دوره
- ۴۸ ۶- خاستگاه جامعه‌شناسی و علل پیدایش و گسترش آن در دورهٔ معاصر
- ۴۸ ۶-۱- زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی و فکری شکل‌گیری جامعه‌شناسی در غرب
- ۵۰ ۶-۲- زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی و فکری شکل‌گیری جامعه‌شناسی در شرق
- ۵۱ ۶-۳- مکاتب و نظریه‌های جامعه‌شناسانه در این دوره
- ۵۱ ۶-۳-۱- مکتب روان‌شناسی
- ۵۲ ۶-۳-۲- مکتب جغرافیاگرایی
- ۵۲ ۶-۳-۳- مکتب اثباتی
- ۵۴ ۶-۳-۴- مکتب اصالت تضاد
- ۵۴ ۶-۴- صاحب‌نظران کلاسیک جامعه‌شناسی
- ۵۵ ۶-۴-۱- اگوست کنت
- ۵۹ ۶-۴-۲- کارل مارکس
- ۶۲ ۶-۴-۳- هربرت اسپنسر
- ۶۴ ۶-۴-۴- امیل دورکیم
- ۶۷ ۶-۴-۵- ماکس وبر
- ۶۹ بخش دوم: موضوع و روش بررسی در جامعه‌شناسی و جایگاه آن در میان سایر علوم اجتماعی
- ۶۹ مقدمه
- ۷۰ ۷- هدف، موضوع و تمهیدات جامعه‌شناسی
- ۷۰ ۷-۱- هدف و موضوع جامعه‌شناسی
- ۷۲ ۷-۲- تمهیدات و دورنمای جامعه‌شناسی

- ۷۶ ۸- جایگاه و پایگاه جامعه‌شناسی در میان خانواده علوم اجتماعی و علوم انسانی
- ۷۸ ۸-۱- رابطه جامعه‌شناسی با تاریخ
- ۷۸ ۸-۲- رابطه جامعه‌شناسی با مردم‌شناسی
- ۷۹ ۸-۳- رابطه جامعه‌شناسی با روان‌شناسی و روان‌شناسی اجتماعی
- ۸۰ ۸-۴- رابطه جامعه‌شناسی با علم اقتصاد
- ۸۰ ۸-۵- رابطه جامعه‌شناسی با آموزش و پرورش
- ۸۱ ۸-۶- رابطه جامعه‌شناسی با فلسفه
- ۸۲ ۸-۷- رابطه جامعه‌شناسی با ایدئولوژی
- ۸۲ ۸-۸- رابطه جامعه‌شناسی با جهان‌بینی
- ۸۲ ۸-۹- جامعه‌شناسی و شاخه‌های آن
- ۸۳ ۹- پایگاه شناخت و تحقیق در جامعه‌شناسی
- ۸۴ ۹-۱- پایگاه روش‌شناسی در جامعه‌شناسی
- ۸۴ ۹-۲- پایگاه شناخت‌شناسی در جامعه‌شناسی
- ۸۵ ۹-۲-۱- نظریه و تفاوت آن با سایر شناخت‌های انسان
- ۸۶ ۹-۲-۲- مراحل شکل‌گیری، اجزا و ویژگی‌های نظریه
- ۸۷ ۹-۳- پایگاه تحقیقات در جامعه‌شناسی
- ۸۸ ۹-۳-۱- مراحل و فرآیند تحقیقات علمی در جامعه‌شناسی
- ۹۰ ۹-۳-۲- انواع روش‌های تحقیق
- ۹۴ ۹-۳-۳- موانع اجتماعی و انسانی تحقیق
- ۹۷ بخش سوم: چگونگی و چرایی پیدایش و شکل‌گیری اجتماعات اولیه انسانی
- ۹۷ مقدمه
- ۹۸ ۱۰- عناصر بنیادی و تشکیل‌دهنده اجتماعات و جوامع انسانی
- ۹۸ ۱۰-۱- عنصر محیط جغرافیایی و اقلیمی
- ۱۰۰ ۱۰-۲- انسان یا عنصر جمعیت
- ۱۰۰ ۱۰-۲-۱- نیازهای زیستی
- ۱۰۲ ۱۰-۲-۲- نیازهای روانی
- ۱۰۲ ۱۰-۲-۳- نیازهای اجتماعی
- ۱۰۵ ۱۰-۳- عوامل معیشتی یا عنصر اقتصادی
- ۱۰۷ بخش چهارم: عناصر منبث از زندگی اجتماعی و اجتماعات انسانی
- ۱۰۷ مقدمه
- ۱۰۸ ۱۱- عناصر منبث و مؤثر در تداوم بخشی اجتماعات و جوامع انسانی
- ۱۰۹ ۱۱-۱- روابط اجتماعی
- ۱۱۱ ۱۱-۲- ساخت اجتماعی

۱۱۲	۱۱-۳- نظارت و مراقبت اجتماعی
۱۱۳	۱۲- عناصر منبعث و مؤثر در قوام بخشی اجتماعات و جوامع انسانی
۱۱۵	۱۲-۱- فرهنگ: ره‌آورد آموخته‌ها و اندوخته‌های زندگی اجتماعی
۱۱۷	۱۲-۱-۱- صفات و ویژگیهای فرهنگ
۱۱۸	۱۲-۱-۲- کارکرد و نقش فرهنگ
۱۲۰	۱۲-۱-۳- دگرگونی فرهنگها
۱۲۲	۱۲-۱-۴- ابعاد فرهنگ
۱۲۲	۱۲-۱-۴-۱- بعد عینی و زیرساخت فرهنگ
۱۲۳	۱۲-۱-۴-۲- بعد ارتباطی و انتظامی فرهنگ
۱۲۵	۱۲-۱-۴-۳- متجاهاهای اجتماعی
۱۲۶	۱۲-۱-۴-۴- عقاید اجتماعی
۱۲۷	۱۲-۱-۵- دگرگونی فرهنگ بشری
۱۲۸	۱۲-۲- اجتماعی شدن: تشکیل رفتار اجتماعی در فرد
۱۳۲	۱۲-۳- شخصیت: تکوین و زایش خصلتهای اجتماعی در فرد
۱۳۲	۱۲-۳-۱- مفهوم شخصیت
۱۳۵	۱۲-۳-۲- تنوع شخصیت
۱۳۷	۱۲-۳-۳- اختلالات و انحرافات شخصیت
۱۳۹	۱۳- عناصر منبعث و مؤثر در ماهیت و روند تکامل اجتماعات و جوامع انسانی
۱۳۹	۱۳-۱- نهادهای اجتماعی
۱۴۰	۱۳-۱-۱- نهادهای اجتماعی؛ صفات و ویژگیهای آنها
۱۴۲	۱۳-۱-۲- رابطه نهادهای اجتماعی با نیاز
۱۴۳	۱۳-۱-۳- نهادها و سازمانهای اجتماعی
۱۴۳	۱۳-۱-۴- تغییر و تحول نهادها و سازمانهای اجتماعی
۱۴۵	۱۳-۱-۵- انواع نهادها و سازمانهای اجتماعی
۱۴۶	۱۳-۱-۵-۱- نهاد اقتصاد
۱۴۸	۱۳-۱-۵-۲- نهاد دین
۱۴۹	۱۳-۱-۵-۳- نهاد حکومت
۱۵۱	۱۳-۱-۵-۴- نهاد خانواده
۱۵۳	۱۳-۱-۵-۵- نهاد آموزش و پرورش

۱۵۵	بخش پنجم: پویایی و توسعه اجتماعی و زندگی اجتماعی انسانها
۱۵۵	مقدمه
۱۵۶	۱۴- جامعه انسانی و ویژگیهای زیستی و اجتماعی آن
۱۵۷	۱۴-۱- مشابهت‌ها و تفاوت‌های انسان و سایر جانوران

- ۱۵۸ ۱۴-۲- زندگی اجتماعی بین انسانها و سایر جانوران
- ۱۵۸ ۱۴-۳- جامعه انسانی و اجتماعات حیوانی
- ۱۶۱ ۱۵- انسانها و گروههای اجتماعی؛ شکل انسانها در گروههای اجتماعی
- ۱۶۱ ۱۵-۱- شکل انسانها در گروههای وسیع و بزرگ
- ۱۶۲ ۱۵-۱-۱- اجتماعات انسانی و انواع آن
- ۱۶۴ ۱۵-۱-۱-۱- جادرنشینی
- ۱۶۴ ۱۵-۱-۱-۲- روستانشینی
- ۱۶۶ ۱۵-۱-۱-۳- شهرنشینی
- ۱۶۷ ۱۵-۱-۲- جامعه انسانی و انواع آن
- ۱۶۷ ۱۵-۱-۲-۱- جوامع ابتدایی
- ۱۶۸ ۱۵-۱-۲-۲- جوامع سنتی
- ۱۶۹ ۱۵-۱-۳-۳- جوامع پیرامونی
- ۱۷۰ ۱۵-۱-۳-۴- جوامع پیشرفته یا کانون

۱۵-۲- شکل انسانها در درون گروههای وسیع و بزرگ: شکل گیری گروههای اجتماعی در درون جوامع

انسانی

- ۱۷۲ ۱۵-۲-۱- ویژگی گروههای اجتماعی
- ۱۷۳ ۱- رفتار گروهی
- ۱۷۴ ۲- رقابت بین افراد گروه
- ۱۷۴ ۳- همکاری تضاد و کشمکش بین گروههای اجتماعی
- ۱۷۵ ۴- وفای و سازگاری گروهی
- ۱۷۷ ۵- پویایی گروههای اجتماعی
- ۱۷۸ ۶- نقش اجتماعی
- ۱۷۹ ۷- پایگاه اجتماعی
- ۱۷۹ ۱۵-۲-۲- طبقه بندی گروههای اجتماعی محدود
- ۱۸۱ ۱۵-۲-۳- گروههای اجتماعی محدود
- ۱۸۱ ۱۵-۲-۳-۱- گروههای قومی
- ۱۸۲ ۱۵-۲-۳-۲- گروههای اقتصادی - اجتماعی: طبقات اجتماعی، فشرهای اجتماعی و ویژگیهای آنها
- ۱۸۶ ۱۵-۲-۳-۳- گروههای اجتماعی رسمی
- ۱۸۹ ۱۶- جمعیت و نقش آن در روند حرکات اجتماعی
- ۱۹۲ ۱۷- رفتار جمعی و نهضتهای اجتماعی
- ۱۹۳ ۱۷-۱- زمینه های مشترک رفتار جمعی
- ۱۹۳ ۱۷-۲- انواع جمع
- ۱۹۴ ۱۷-۲-۱- جماعت با انبوه خلق

- ۱۹۴ - ۱۷-۲-۲ - جماعت تصادفی
- ۱۹۴ - ۱۷-۲-۳ - جمع و جماعت منظم
- ۱۹۴ - ۱۷-۲-۴ - جماعت فعال
- ۱۹۵ - ۱۷-۲-۵ - جماعت مجذوب
- ۱۹۵ - ۱۷-۲-۶ - جماعت بی‌نشان
- ۱۹۵ - ۱۷-۲-۷ - عامه مردم
- ۱۹۶ - ۱۸ - تحولات اجتماعی: حرکات اجتماعی و عوامل مؤثر در پویایی آن
- ۱۹۷ - ۱۸-۱ - سیر اندیشه دگرگونی و تحول اجتماعی
- ۱۹۷ - ۱۸-۲ - منشأ و عامل دگرگونی و تحول جامعه انسانی
- ۱۹۹ - ۱۸-۳ - پویایی جامعه و چگونگی آن
- ۲۰۱ - ۱۸-۴ - تکامل جامعه

کتاب دوم: ایستار جامعه‌شناختی به مسائل اجتماعی - انسانی و مباحث نظری حاکم بر آنها ۲۹۶-۲۰۳

- ۲۰۵ - بخش ششم: مسائل و مشکلات اجتماعی و بازتاب آن در جامعه
- ۲۰۷ - ۱۹ - فقر
- ۲۰۷ - ۱۹-۱ - عوامل اصلی فقر
- ۲۰۷ - ۱۹-۱-۱ - وجود نابرابریهای اجتماعی - اقتصادی در سطح جهانی
- ۲۰۸ - ۱۹-۱-۲ - وجود بی‌عدالتیهای اجتماعی - اقتصادی در درون جوامع انسانی
- ۲۰۸ - ۱۹-۱-۳ - وجود تبعیض‌ها و نابرابریهای اقتصادی، قومی و جنسی
- ۲۰۸ - ۱۹-۲ - جامعه‌شناسی و فقر
- ۲۰۹ - ۱۹-۳ - عوارض فقر
- ۲۱۰ - ۱۹-۴ - انواع فقر
- ۲۱۱ - ۲۰ - توسعه و توسعه نیافتگی
- ۲۱۴ - ۲۱ - جنگ
- ۲۱۶ - ۲۲ - مهاجرت
- ۲۱۹ - ۲۳ - نابرابریهای اجتماعی
- ۲۲۱ - ۲۳-۱ - نابرابریهای طبقاتی
- ۲۲۲ - ۲۳-۲ - نابرابریهای قومی
- ۲۲۳ - ۲۳-۳ - نابرابریهای جنسی
- ۲۲۴ - ۲۴ - نابهنجاریهای اجتماعی
- ۲۲۵ - ۲۴-۱ - بزهکاریهای کودکان و نوجوانان
- ۲۲۶ - ۲۴-۲ - خودکشی
- ۲۲۷ - ۲۴-۳ - اعتیاد

- ۲۲۹ -۲۴-۴- نابسامانی خانواده
- ۲۳۰ -۲۵- بیکاری، کم کاری و بیکاری پنهان
- ۲۳۴ -۲۶- معلولان
- ۲۳۷ بخش هفتم: جامعه‌شناسی در کشورهای مختلف
- ۲۳۷ مقدمه
- ۲۳۸ -۲۷- جامعه‌شناسی در کشورهای سرمایه‌داری
- ۲۳۸ -۲۷-۱- جامعه‌شناسی در کشورهای اروپایی
- ۲۳۹ -۲۷-۱-۱- جامعه‌شناسی در کشورهای اروپایی غربی
- ۲۴۱ -۲۷-۱-۲- جامعه‌شناسی در کشورهای اسکاندیناوی
- ۲۴۴ -۲۷-۱-۳- جامعه‌شناسی در سایر کشورهای اروپایی سرمایه‌داری
- ۲۴۴ -۲۷-۲- جامعه‌شناسی در ایالات متحده آمریکا
- ۲۴۹ -۲۸- سیر تکوینی جامعه‌شناسی در کشورهای سوسیالیستی سابق
- ۲۵۰ -۲۸-۱- جامعه‌شناسی در اتحاد جماهیر شوروی (سابق)
- ۲۵۲ -۲۸-۲- جامعه‌شناسی در اروپای شرقی و سایر کشورهای سوسیالیستی
- ۲۵۳ -۲۹- جامعه‌شناسی در کشورهای پیرامونی
- ۲۵۵ -۳۰- جامعه‌شناسی در ایران
- ۲۵۵ -۳۰-۱- سیر تکوینی جامعه‌شناسی در ایران
- ۲۵۹ -۳۰-۲- ایستار جامعه‌شناختی بر ساختار سیستم اجتماعی ایران
- ۲۶۱ -۳۰-۳- نقش جامعه‌شناسی در تحولات اجتماعی و فکری ایران
- ۲۶۴ -۳۰-۴- دورنمای جامعه‌شناسی در ایران
- ۲۶۷ بخش هشتم: مباحث نظری
- ۲۶۷ مقدمه
- ۲۶۸ -۳۱- دیدگاه‌های مختلف بر پایگاه روشهای تحقیق و شناخت در جامعه‌شناسی و اعتبار علمی آن
- ۲۷۰ -۳۱-۱- شناخت و اعتبار علمی آن
- ۲۷۱ -۳۱-۲- روشهای تحقیق و اعتبار علمی آنها
- ۲۷۱ -۳۱-۳- جامعه‌شناسی به عنوان شناخت علمی جامعه انسانی
- ۲۷۲ -۳۱-۳-۱- جامعه‌شناسی و تعریف آن
- ۲۷۳ -۳۱-۳-۲- جامعه و تعریف آن
- ۲۷۶ -۳۱-۳-۳- امور و پدیده‌های اجتماعی
- ۲۷۶ -۳۱-۳-۴- صفات امور و پدیده‌های اجتماعی
- ۲۷۸ -۳۱-۳-۵- طبقه‌بندی پدیده‌های اجتماعی
- ۲۸۰ -۳۱-۳-۶- تبیین امور و پدیده‌های اجتماعی

۲۸۴	۳۱-۳-۷- قوانین و نظریه‌های جامعه‌شناسی
۲۸۶	۳۱-۳-۸- علیّت و همبستگی در جامعه‌شناسی
۲۸۸	۳۲- شناخت و تحقیق از دیدگاه اسلام
۲۸۸	۳۲-۱- انواع شناخت و تحقیق در اسلام
۲۸۹	۳۲-۲- اعتبار شناخت و تحقیق در اسلام
۲۹۰	۳۳- جامعه‌شناسی و اسلام
۲۹۱	۳۳-۱- ماهیت جوامع انسانی از دیدگاه اسلام
۲۹۲	۳۳-۲- اعتبار قوانین و نظریه‌های اجتماعی از دیدگاه اسلام
۲۹۳	۳۳-۳- برخورد اسلام با مسائل اجتماعی و بین‌المللی
۲۹۴	۳۴- جامعه‌شناسی و دورنمای آن در کشورهای اسلامی
۲۹۵	۳۵- بازنگری و جمع‌بندی
۲۹۷-۳۱۹	۳۶- پیوست‌ها
۲۹۹	مفاهیم و اصطلاحات
۳۱۱	راژه‌نامه
۳۱۵	کتابنامه

مقدمه‌ای بر کتاب

انسان محور اصلی و عمده مطالعات و تحقیقات است. هدف تمامی مطالعات و شناخت‌های انسان (شناخت محیط، خود و خدانشناسی) و پیامدهای آن، تأمین خواسته‌ها و نیازهای زیستی، روانی و اجتماعی اوست. بر همین اساس جامعه‌شناسی نیز به عنوان شناخت علمی جامعه انسانی، مبتنی بر همین اهداف تکوین یافته است. نگاهی گذرا و سریع به چگونگی تکوین اندیشه‌های اجتماعی و تبلور و تکامل آن در بطن و متن جامعه‌شناسی در جوامع غربی، گویای این حقیقت است که شناخت انسان در تمام زمینه‌ها در جهت آرام سازی، آماده سازی و انسانی کردن محیط برای ایجاد یک محیط سالم و انسانی برای زندگی بهتر بوده است.

جامعه‌شناسی گرچه ره‌آورد جامعه و فرهنگ غرب است، ولی بیانگر واقعیت‌های مربوط به زندگی اجتماعی انسان و خواسته‌ها و آرمان‌های اوست. بنابراین آموخته‌ها و اندوخته‌های انسان در هر کجای این کره خاکی به تمام انسانها و جوامع انسانی تعلق دارد. چراکه، هر فرد و جامعه انسانی در جهان امروز و در عصر حاضر عنصر جدا بافته نیست. انسان و جامعه انسانی، امروزه مانند بندهای زنجیر در همدیگر تافته و بافته شده‌اند. سرنوشت تمام انسانها در جهان امروز کما و بیش شبیه یکدیگر است. خوشی‌ها و ناخوشی‌ها در نقطه‌ای از جهان همچون امواج دریا خود را بر سینۀ ساحل جوامع انسانی می‌زند و آنها را متأثر و دگرگون می‌کند.

اگر جامعه‌شناسی غرب به بند کشیده شده است و از بیان واقعیتها و حقایق تلخ روابط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی غیرانسانی و غیر عادلانه در جوامع پیشرفته و یا پیرامونی خودداری می‌کند، تقصیر جامعه‌شناسی نیست. زیرا که، خود انسانها نیز در این جوامع به بند کشیده شده‌اند. جامعه‌شناسی مانند هر ابزار شناخت دیگری یک وسیله است، به عبارت دیگر، مانند شمشیری در دست انسانهاست. اگر انسان توانست از آن به صلاح و نفع خود بهره‌گیرد چه بهتر، در غیر این صورت از آن سوء استفاده شده است.

امروزه، با جامعه‌شناسی برخوردارهای انتقادی تند و یا توجیه‌گرایانه‌ای شده است. گاهی وجود آن را برای تحلیل درست پدیده‌ها و واقعیت‌های اجتماعی ضروری قلمداد می‌کنند و گاهی آن را مایه

زحمت و مسموم کننده افکار دانسته‌اند.

در این کتاب در برخورد با جامعه شناسی به عنوان علم شناخت جامعه و یا به عبارت دقیق‌تر علم شناخت روابط اجتماعی، روبه متعادل‌تری برگزیده شده است. تز اصلی این کتاب توجه به خود انسان و خواسته‌ها و نیازهای اوست. انسانی که یکی از مخلوقات جهان هستی است و مقدر است با همان خواسته‌ها و نیازها در کره خاکی زندگی نماید. بنابراین، این کتاب با دیدی انتقادی و تحلیل‌گرایانه به چرایی و چگونگی تکوین جامعه انسانی، ایجاد روابط اجتماعی، نحوه تأمین نیازها و خواسته‌های انسان و بالاخره نقش جامعه‌شناسی به عنوان شاخه‌ای از شناخت‌های بشری - که متعهد به ارائه شناخت و آگاهی درست به انسان است - می‌پردازد.

هرجا که جامعه انسانی و جامعه‌شناسی از جریان و پویای درست بازمانده و حرکت آن با توجه به خواسته‌ها و نیازهای انسان، ناموزون، نامتعادل و ناهماهنگ شده است، این کتاب در مقام انتقاد برآمده و در هر جا که جامعه انسانی و جامعه‌شناسی به تعهدات خود عمل کرده است، به توجیه علمی آن پرداخته است.

امید است این بینش در مسیر حرکتی انسانی قرار گیرد و چکیده و قطره‌ای از وظایف انسانی محسوب شود و توفیقی باشد که نگارنده را در هدایت به سوی راستی و درستی - که راه علما و علم و انسانهای درست‌پندار، درست‌گفتار و درست‌کودار است - راهنما باشد.

سرآغاز

نوشته حاضر، چکیده اندیشه، تلاش و مطالعات جامعه‌شناختی نگارنده در زمینه اصول و بنیادهای جامعه‌شناسی است که پس از سالها تحصیل، تدریس و تجربه دانشگاهی به خوانندگان گرامی تقدیم می‌شود. مضمون کتاب، با مد نظر قرار دادن ماهیت مقولات جامعه‌شناسی، نیاز دانشجویان و علاقه‌مندان به مطالعات اجتماعی و با توجه به فرهنگ خاص جامعه‌مان تنظیم شده است.

به طور کلی، محتوای کتاب با توجه به مباحث آن به دو بخش عمده تحت عنوان کتاب اول و کتاب دوم تقسیم شده است. کتاب اول دارای پنج بخش و کتاب دوم دارای سه بخش است. کتاب اول به مباحث مربوط به اصول و مبانی جامعه‌شناسی و کتاب دوم به مسائل اجتماعی و مباحث نظری اختصاص یافته است.

بخش اول در پی پاسخ به این پرسش است که چرا جامعه‌شناسی پدید آمده است؟ در این بخش توجه اساسی به چگونگی و چرایی پیدایش و تبلور اندیشه‌های اجتماعی گوناگون در جامعه انسانی است تا از این طریق با تحلیل و تبیین تاریخی، ضرورت پیدایش جامعه‌شناسی به عنوان علم بررسی و تبیین علمی جامعه انسانی مورد امعان نظر قرار گیرد.

بخش دوم پس از بررسی موضوع و ماهیت این علم، به تحلیل پیوند جامعه‌شناسی با دیگر رشته‌های علوم اجتماعی می‌پردازد. در حقیقت، این بخش روشن‌گر آن است که جامعه‌شناسی با تحقیقات نظری و عملی خود و نیز با بهره‌گیری از مطالعات دیگر رشته‌های علوم اجتماعی، به انسانها کمک می‌کند تا با تکیه بر چارچوبی درست و واقع‌بینانه، به تحلیل و تبیین امور اجتماعی بپردازند و توانایی خود را در سامان دادن به روابط اجتماعی عادلانه و انسانی افزایش دهند.

بخش سوم در تحلیل این نظر می‌کوشد که جامعه انسانی چرا و چگونه پدید آمده است؟ عناصر اصلی تشکیل دهنده این سیستم انسانی - اجتماعی چیست این نظام چگونه دوام و قوام یافته و روز به روز گسترده‌تر شده است؟ در جهت چنین تحلیلی است که نگارنده، از یک طرف عناصر پدید آورنده این نظام انسانی و اجتماعی و از سوی دیگر عناصر پدید آمده از این نظام را مورد مطالعه قرار

می‌دهد.

بخش چهارم به عناصر منبعث از زندگی اجتماعی و اجتماعات انسانی می‌پردازد. بحث و تحلیل روابط اجتماعی، ساخت اجتماعی، نظارت و مراقبت اجتماعی و نیز تحلیل و تبیین چگونگی پیدایش فرهنگ، اجتماعی شدن و شخصیت و بالاخره نهادهای اجتماعی و چگونگی و چرایی پیدایش و تنوع آنها، از جمله مباحث اصلی این بخش است.

بخش پنجم کتاب به بحث دربارهٔ پویایی و توسعه در اجتماعات و زندگی اجتماعی انسانها اختصاص یافته است. فصل چهارده به بررسی جامعهٔ انسانی و ویژگیهای آن می‌پردازد. فصل پانزده، گروههای اجتماعی و نحوهٔ شکل‌گیری آنها در ابعاد خرد و کلان را مورد بررسی قرار می‌دهد. در این فصل، طبقه‌بندی خاصی از گروههای اجتماعی ارائه شده است. فصل شانزده، جمعیت و روند حرکات آن را در جوامع انسانی مورد مطالعه قرار می‌دهد. فصل هفده به رفتار جمعی و رابطهٔ آن با نهضتهای اجتماعی اختصاص یافته و بالاخره فصل هیجده، حرکات اجتماعی و عوامل مؤثر در تحولات اجتماعی را مورد امعان نظر قرار داده است.

کتاب دوم که شامل سه بخش است، بررسی عمده‌ترین مسائل اجتماعی و مباحث تئوریک را شامل می‌شود.

بخش ششم به تحلیل و تبیین کلی مسائل و مشکلات اجتماعی جوامع انسانی می‌پردازد و هدف از شکل و تجمع انسانها را رفع نیازها و مشکلات همدیگر بیان می‌کند. در واقع، جوامع انسانی به عللی دارای مسائل و مشکلات بسیاری شده‌اند که حل آنها نیاز به شناخت علمی، تاریخی و کارکردی از این مسائل دارد تا امکان حل و پاسخ‌گویی بدان میسر شود. فقر، توسعه نیافتگی، جنگ، مهاجرت، نابرابریهای اجتماعی و بالاخره بهنجاریهای اجتماعی از جملهٔ مسائل و مشکلات اجتماعی و در جهان امروز هستند که در این بخش مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

بخش هفتم به تحلیل نقش و کارکرد جامعه‌شناسی، در جامعه انسانی می‌پردازد. ماهیت و چگونگی علم جامعه‌شناسی در جوامع انسانی می‌پردازد. ماهیت و چگونگی علم جامعه‌شناسی و عملکرد آن در کشورهای سرمایه‌داری، سوسیالیستی پیشرفته، کشورهای پیرامونی و ایران، در این بخش از کتاب مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد.

بخش هشتم به مباحث نظری و تئوریک اختصاص یافته است. دیدگاهها و نظرگاههای مختلف در زمینهٔ تحقیقات جامعه‌شناختی و اعتبار علمی آنها، نظر مکتب اسلام به جامعه‌شناسی و مطالعات جامعه‌شناختی و تعهدات جامعه‌شناسی در کشورهای اسلامی از عمده مباحث این بخش است.